

lemi energiákat fecsérelnék el anglikán iskolák, karitász-szervezetek, egyesületek szervezésére, miközben éppen az elvben „egyháztagok” — már ti. akiket megkereszteltek, de valami okból távol állnak a hivatalos egyházi keretektől — nem veszik ki részüket a püspökök és a lelkesítő kar tanító és irányító munkájából. L.R.Francis azt indítványozza egyházának, hogy szorítsa minimumra a magával való foglalkozást, ne különüljön el a világtól, hanem Krisztus példáját követve „inkognitóban” — innen a könyv címe — vegyüljön az emberek közé és ne elkülönített intézményekben, templomokban, hanem a mindennapi életben fejtse ki hivatását. Francis azt szeretné, ha az anglikán egyház ünnepléses nyilatkozattal ismét a fennálló társadalmi rend hathatós tényezőjévé válnék. Ebben a nyilatkozatban ki kellene mondani, hogy minden megkeresztelt angol egyháztag és maga az egyház össze akar forrni a társadalom minden rétegével. A szerző szerint — a test és lélek analógiájára — állam és egyház csak ilyen módon találhat egymásra Angliában. A jelenlegi helyzet ugyanis főleg azért ellentmondásos, mert az anglikán egyház államegyház, de a gyakorlatban — ceremonális esetekről nem beszélve — a kevesekre, a papság köré gyülekező aktív hívekre és nem az állam minden polgárára igényt tartó szervezet. A könyv máris sok vitát, önelemzést váltott ki Angliában, de a szerző legszigorúbb kritikusi is elismerik: olyan problémákat feszeget, amelyekkel az anglikán egyháznak szembe kell néznie.

N.K.

C.H. Dodd: The Founder of Christianity (A kereszténység megalapítója). London 1970. 180 o.

Az elmúlt két évben több fordításban is megjelent könyv sikerének — nyugodtan mondhatjuk: világsikerének — két fő oka van. Először is a téma időszerűsége, másodsorú Doddnak, a cambridgei egyetem nyugalmába vonult híres anglikán szentírássz. professzorának kiváló stílusa, amelyel a „száraz” teológiai kérdéseket nagy tömegek számára is élvezetesen és világosan tudja bemutatni. Jellemző, hogy első angliai kiadása után hónapokig tartó sajtó-, tévé- és rádióviták központjába került.

A könyv arra a kérdésre ad választ: „Kinek tartjátok ti az Emberfiát?” Dodd azzal foglalkozik, bebizonyítható-e történelmileg Jézus létezése. Az első kérdés föltétlenül ez, hiszen a fel-felbukkanó támadások történelmi szempontból magának Jézusnak, mint történelmi személynek létezését vonják kétségbe. A szerző a legősibb dokumentumokban, a Jézus életének részleteit megőrzítő evangéliumokban foglalt adatok és belső érvek csoportosításával először történelmi háttérrel fest a korforduló római birodalmának egy távoli provinciájáról: Palesztináról. Érdekes meglátás és bizonyítéka Jézus létezése mellett: a keresztény egyház megszokott megemlékezése az Alapítóról, akinek emlékére Jézus halála és feltámadása óta a kenyértörésre összeül. A folytatásos megemlékezésnek (= hagyománynak) egyik kézzelfogható tanúsága a Szentírás, s ebből is első helyen Lukács evangéliuma és az Apostolok cselekedetei.

H. Trevor-Roper oxfordi történész-professzor a historikus kritikai fegyverzetével készült bírálatában (Spectator, 1971.I.23.) azzal vádolja a szerzőt, hogy túlságosan nagy hitelt ad az evangéliumoknak; ebből az alapállásból kiindulva könnyű bebizonyítani Jézusnak mint történelmi személynek a létezését. A vád azonban a könyv elolvasása nyomán összeomlik. Dodd ui. valóban abból a logikus megfontolásból indul ki, hogy Sz. Lukács evangéliumának ajánlásában kifejezetten arról ír, hogy „elejétől kezdve mindennek szorgalmasan utánajárt”. Már most semmi okunk sincs Lukács tisztességét kétségbevonni. Jézus létezésének nem a korabeli néhány történész műveiben található pársoros feljegyzés, hanem Lukács megbízható hűségű evangéliuma a fő írásos bizonyítéka. Mellesleg Sz. Márk evangéliumának időrendben korábbi létezését is Lukács műve igazolja, hiszen javaslat abból merít.

Sz. Lukács könyvéből és az Apostolok cselekedeteiből Dodd arra a következtetésre jut, hogy e történetek főszereplője csakis létező, nem kiagyalt személyiség lehetett, akinek roppant hatását és a feltámadása utáni személyes érintkezés élményét Kr.u.

33-tól kezdve, vagyis nyomban a keresztfeszítést követően élő közösség közege tartotta fenn és emlékezett rá a kenyér és a bor liturgiájában. A hagyomány egy részének (!) írásba foglalása és másolása közben törtenhettek hibák, előfordulhattak torzítások, de ez mítsen változtat azon a tényen, hogy a bennük szereplő Jézus halála után igen rövid időn belül vetették őket papírra (a legkorábbi valószínűleg már Kr.u.45-ben). S bármi legyen is egyes részletek történetírói szempontból értékelt jelentősége, tény, hogy Valakiről szólnak, akiről közvetlenül halála után és azóta megszakítás nélkül a nyugati civilizáció legrégibb közössége: az egyház naponta megemlékezik. Tény, hogy az evangéliumokból naplószerű pontossággal nem maradt reánk Jézus élettörténete, tanítását nem vették magnószalagra, de — mint Dodd kimutatja: az evangéliumokból kibontakozó Krisztus-arc így is olyasvalakinek az egyéniségét sugározza, akit kitalálni, utólag megalkotni nem lehet.

A csattanós bizonyíték Jézus történetisége mellett éppen feltámadásának ténye. A feltámadás szerzőnk szerint nem az egyháztörténelem során kialakult hiedelem, nem mítosz, hanem tény, amely körül az egyház kifejeződött. Dodd feltűnőnek és fontosnak tartja, hogy az evangelisták nem írták meg a feltámadást riportszerűen — hiszen nem látták —, de arról tudósítanak, hogy a sír harmadnapra üres volt és Jézust, a feltámadottat sokan (több száz ember!) látták, sokan beszéltek Vele. Ha valamiről, Jézus feltámadásáról halálosan biztosak voltak tanítványai. Hitük, az első egyházakat szervező energiájuk ezen a történeti tényen és tapasztalaton alapult. Más szavakkal: Jézus történelmileg meghatározható létezésének fő bizonyítéka a feltámadását megtapasztalt tanítványai által építeni kezdett és máig fennmaradt, Jézusra naponta emlékező egyház.

N.K.

Jean-Claude Barreau: A z ö r ö m h í r . Jézus Krisztus üzenete. Fordította Tokaji Teréz. OMC, Bécs 1972. 182 o.

„A kereszténység nem valami, hanem valaki: Jézus Krisztus. Ezért ha közelebb akarunk kerülni a kereszténységhez, először Jézus emberi személyiségével kell megismerkednünk. Nemde ez a legjobb út hitetleneknek és keresztényeknek egyaránt?”

Ez Barreau könyvének szerencsés kiindulása. Jézus emberi egyéniségének élénk állítása után természetszerűen tér át személyiségének misztériumára és ennek beteljesülésére a feltámadásban, azután tanításának, „örömhírének” foglatára: szeretetben való élet, egymás között és Istennel. Majd a megtestesülés, a megváltás és a Lélek kiáradásának titkait tárgyalva az általános és egyéni üdvösségtörténet summáját adja: teremtés és bűn, Mária és megváltás, Egyház és szentségek, záradékul pedig „a végső dolgok”. Amint látjuk, a könyv a kereszténység lényegét foglalja össze, szervesen, áttekinthetően, tömören, és — ami széles körben használhatóvá teszi — viszonylag egyszerűen: bőven idézi az evangéliumokat, elsősorban magának Jézusnak a szavait, és szándékosan mellőzi, vagy szükség esetén gondosan megmagyarázza a teológiai szakkifejezéseket.

„Úgy szeretnék nektek Jézusról beszélni, mint barát beszél a barátjáról.” Ez sikerült. Barreau könyvének talán legnagyobb erénye, hogy „belülről” beszél, s így szavát hitelesnek érezzük. A szerző kétségtelenül jó pedagógus és tudatosan törekszik arra, hogy az értelmet, a képzetet és a szívet egyaránt foglalkoztassa. De a legnagyobb hatást a könyv tanúságtétel-jellege teszi: olyan ember szól itt, aki szereti Jézust, akinek a kereszténység valóban „örömhír”, és ez a szeretet és öröm magától értetődően árad szavából. Reméljük: minél többekre.

S.M.

Dr. Theodor Bovet: F e l e t t e n a g y t i t o k . Könyv a házasságról. Stuttgart, Evangéliumi Iratmisszió é.n. 126 o.

A házasságról és a családról szóló könyvek rendszerint két „szikla” között hajóznak: ha elkerülik a lelki szempontok iránt érzéketlen, pusztán biológiai-szociológiai